

УДК 02(092)(477)"19" Багалій Д.І.

*Тетяна Євгенівна Мяскова,
кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник
відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій
Інституту книгознавства
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
e-mail: myaskova@ukr.net*

БІБЛІОТЕЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДМИТРА ІВАНОВИЧА БАГАЛІЯ ТА ІСТОРИЧНА ДОЛЯ ЙОГО ОСОБОВОЇ БІБЛІОТЕКИ

Розглянуто науковий та культурний спадок історика, одного з перших академіків української держави Д. І. Багалія, що зберігається у відділі бібліотечних зібрань та історичних колекцій Інституту книгознавства НБУВ. Здійснено історико-книгознавчий аналіз наукових праць ученого з фондів відділу, досліджено історичну долю його особової бібліотеки. Доведено, що на сучасному етапі реконструкцію даної бібліотеки можна здійснити лише віртуально. Певну увагу приділено бібліотечній діяльності Д. І. Багалія.

Ключові слова: Д. І. Багалій, особова бібліотека, віртуальна реконструкція, провенієнція, історико-книгознавчий аналіз.

Ім'я Дмитра Івановича Багалія відоме широкому загалові завдяки його дослідженням історії Слобідської, Лівобережної та Південної України V–VIII ст., за що вченого справедливо порівнюють із М. С. Грушевським.

Біографічна довідка. Д. І. Багалій народився в Києві в 1857 р. в родині ремісника-лимаря. В 1876 р. закінчив із золотою медаллю Другу київську гімназію. Цього ж року він став студентом історико-філологічного факультету Київського університету св. Володимира. Через участь у студентській демонстрації другий семестр свого першого університетського року закінчував у Харкові. У 1878 р. побачила світ перша наукова праця майбутнього академіка – «История Льва Диякона как источник для русской истории». У 1880 р. Д. І. Багалій закінчив Київський університет і залишився там для підготовки до професорського звання. У 1882 р. захистив підготовлену під керівництвом В. Б. Антоновича магістерську дисертацію «История Северской земли до половины XIX столетия». У 1883 р. Д. І. Багалія було обрано штатним доцентом російської історії Харківського університету. Тоді ж він вступив до історико-філологічного товариства при університеті та став завідувачем Харківського історичного архіву. З 1887 р. Дмитро Іванович – професор історії Харківського університету, в 1906–1911 рр. – його

ректор. Брав активну участь у створенні та роботі Української академії наук (УАН), з 19 грудня 1918 р. очолив Історично-філологічний відділ УАН, виконував також обов'язки секретаря і був фактично другою фігурою в Академії після В. І. Вернадського. В 1919 р. Д. І. Багалій – член Тимчасового комітету для заснування Всенародної (Національної) бібліотеки України. З 1922 р. очолював наукову-дослідну кафедру історії України при Харківському інституті народної освіти, в якому був професором; у грудні 1929 р. кафедру було реорганізовано в Науково-дослідний інститут історії української культури імені академіка Багалія. Вчений очолив також створений у 1926 р. науково-дослідний Інститут Тараса Шевченка. Наукова спадщина Д. І. Багалія увійшла до золотого фонду української культури, він автор близько 400 наукових праць. Дмитро Іванович Багалій відомий своєю громадською діяльністю (учасник українських студентських гуртків і Старої громади, депутат І Державної думи, Харківський міський голова, засновник першої української гімназії в Харкові (1917 р.) тощо) [2].

Метою статті є здійснення комплексного аналізу бібліотечної діяльності Дмитра Івановича Багалія, передусім його ролі в створенні підручної бібліотеки Історично-філологічного відділу УАН, на основі вже існуючої джерельної бази дослідження історії побутування особової бібліотеки вченого, а також історико-книгознавчий аналіз книг з бібліотеки вченого та його наукових праць, що зберігаються у відділі бібліотечних зібрань та історичних колекцій Інституту книгознавства НБУВ.

Окрім наукової та громадської діяльності вагомим також є внесок Д. І. Багалія в розвиток культури, архівознавства, музеєзнавства і, особливо, бібліотечної справи України. Праця Дмитра Івановича завжди була пов'язана з розбудовою українських бібліотек. На межі двох століть (з 1893 по 1906 рр.) учений очолював Харківську громадську бібліотеку, під час свого ректорства опікувався справами бібліотеки Харківського університету. Активно долучався не тільки до роботи в Академії, але й став одним із фундаторів Всенародної бібліотеки України при УАН. Паралельно з адміністративною, організаторською роботою складав окремі розділи з української і російської історії каталогу *desiderata*. Основні відомості про науковий шлях Д. І. Багалія можна отримати з «Автобіографії» вченого, написаної ним у своє 70-річчя; біографія зберігається в Інституті рукопису НБУВ та була перевидана в 2002 р. [1].

Отже, вивчаючи біографію вченого та аналізуючи його творчий спадок, можна констатувати, що Дмитро Іванович займався як науковою, так і громадською діяльністю, а також активно проявив себе на ниві бібліотечної справи. З наукового доробку вченого майже десяток праць присвячений бібліотечній тематиці. Бібліотекознавча спадщина Д. І. Багалія – й досі

не досліджена сторінка історії, яка потребує більш детального вивчення [3]. Саме Дмитро Іванович вважається одним із фундаторів харківської бібліотечної школи та українського бібліотекознавства загалом. Як відомо, ім'я вченого на довгі десятиріччя було заборонене навіть у Харківському університеті, а його наукові праці зберігалися в «спецхрані». Певною реабілітацією стала лише стаття І. Д. Бойка в «Українському історичному журналі», присвячена 100-річчю від дня народження вченого (1956 р.) [8]. Фактично, ця стаття була першою і на кілька десятиліть єдиною спеціальною узагальнюючою працею про Д. І. Багалія.

Справжнє повернення імені відомого історика відбулося після здобуття Україною незалежності. З'явилася низка статей, присвячених науковій спадщині вченого, щорічно організуються книжкові та електронні виставки. На вшанування його пам'яті з 1998 р. відбуваються щорічні Багаліївські читання, традиція проведення яких народилась у Харківському гуманітарному університеті «Народна українська академія». Основна мета цих читань – збирання, вивчення, популяризація наукової спадщини видатного українського історика. У 2003 р. вийшов друком Багаліївський збірник, цілком присвячений бібліотечній діяльності Дмитра Івановича. Це перше видання, яке всебічно висвітлює внесок академіка Багалія в розвиток бібліотекознавства, організацію та забезпечення належного функціонування найбільших бібліотек України, а також в архівну та музейну справу [5]. Автори В. В. Сєдих та О. П. Щербініна аргументовано доводять, що Дмитро Іванович був фундатором харківської бібліотечної справи, ставлячи його в одну ланку з К. І. Рубинським та Л. Б. Хавкіною [20, с. 18–26]. Окремо розглядають ці автори і внесок ученого в процес каталогізації в Харківській громадській бібліотеці [24, с. 47–55]. Більш детально діяльність Д. І. Багалія щодо створення та забезпечення належного функціонування Харківської громадської бібліотеки вивчена дослідниками Т. О. Сосновською та В. О. Ярошик [21, с. 27–35]. І. Я. Лосієвський не тільки писав про Д. І. Багалія як ініціатора та організатора створення колекції рукописів та автографів у Харківській громадській бібліотеці [17, с. 36–41], а й надав інформацію про колекцію автографів самого Д. І. Багалія, що зберігається у фондах Державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка. Ця колекція налічує 32 інскрипти: власницькі, дарчі, авторські, які є джерелом майбутніх досліджень щодо реконструкції особової бібліотеки вченого, вивчення його наукових інтересів, творчих і ділових контактів. Підкреслено, що переважна більшість книг має власницькі написи: «Из книг доцента Дм[итрия] Багалей» (професором він став у 1887 р.). Також автором наголошено на тому, що чимало книг з власницькими написами Д. І. Багалія наявні і в Центральній науковій бібліотеці Хар-

ківського національного університету ім. В. Н. Каразіна [18, с. 42–46]. Н. М. Березюк висвітлює бібліотечну діяльність Д. І. Багалія в Харківському університеті, передусім його заходи щодо піднесення престижу професії бібліотекаря [6, с. 56–60]. Науковий доробок Д. І. Багалія у фондах Державної науково-педагогічної бібліотеки імені В. О. Сухомлинського презентує В. Л. Домбровська [10, с. 61–70]. Історію особової бібліотеки Д. І. Багалія викладено в статті його правнучки – О. Ю. Багалій [4, с. 71–73].

Заслугує на увагу діяльність Д. І. Багалія не тільки щодо створення УАН та Всенародної бібліотеки України, але і його активна участь у заснуванні підручної бібліотеки при Першому, Історично-філологічному, відділі УАН. До формування цієї книгозбірні вчений доклав чимало зусиль, зокрема саме його стараннями ця бібліотека поповнилася книжковими зібраннями В. Б. Антоновича, О. О. Потебні, В. С. Іконникова. Коротко зупинимося на історії цієї бібліотеки, яка функціонувала з березня 1919 р. і носила ім'я В. Б. Антоновича, адже особиста книгозбірня саме цього вченого стала базовою для підручної бібліотеки при Першому відділі УАН. Очолив бібліотеку сам Дмитро Багалій, посаду бібліотекаря обіймала друга дружина Антоновича – Катерина Мельник-Антонович. Як свідчив Дмитро Іванович в «Автобіографії», він особисто «знайомився з бібліотеками проф. В. Б. Антоновича та В. С. Іконникова і надрукував про них статті» [1, с. 146]. Бібліотека імені В. Б. Антоновича розміщувалася на другому поверсі колишнього пансіону графині Левашової, де на початку 20-х років ХХ ст. розташовувалися всі установи УАН–ВУАН (зараз це приміщення Президії НАНУ, вул. Володимирська, 54). Складалася книгозбірня з 21-го відділу, серед яких найціннішими були відділи археології, історії України, всесвітньої історії, історії слов'ян. Загальна кількість видань становила близько 5 000 томів книг і 2 000 брошур, що зберігалися в 16-ти шафах [22].

Бібліотека Першого відділу не була «мертвим» фондом, вона постійно поповнювалася. Паралельно з обслуговуванням читачів проводилося складання алфавітного каталогу. Фонд бібліотеки ім. В. Антоновича використовувався для складання історико-географічного словника України, серед його користувачів були академіки, професори і співробітники Академії. Крім того, у великому залі, де знаходилася бібліотека, вечорами проводилися наукові засідання, тому книги в цей час потребували особливої уваги. В науковому збірнику «Записки Історично-філологічного Відділу ВУАН» публікувалися відомості про стан бібліотеки. У 1924 р. книгозбірня Першого відділу поповнилася документальними збірками покійного вченого-історика В. Л. Модзалевського (1 833 назви книг і брошур). До книгозбірні також надійшло понад 4 000 томів із бібліотеки Наукового

товариства Т. Шевченка, невелика частина книг у вигляді дарів від приватних осіб, а також з Полтавської архівної комісії. У 1924 р. бібліотека брала участь у виставці, присвяченій 350-річчю друкарської справи [11, с. 298]. У 1925 р. туди надійшло 124 книги, подаровані приватними особами [12, с. 606].

Наступного року бібліотека отримала вже близько 2 000 томів нових надходжень. Читачами були 583 особи, переважно співробітники Академії [13, с. 290]. На початку 1927 р. надійшла бібліотека В. С. Іконникова – понад 22 000 томів книг із всесвітньої та російської історії, історіографії, бібліографії та ін. Упродовж 1927 р. відбувалося опрацювання бібліотеки В. С. Іконникова, а бібліотека Першого відділу вже налічувала понад 40 000 книжкових одиниць. Тривала підготовка до друку систематичного каталогу бібліотеки ім. В. Антоновича [14, с. 364]. У липні 1930 р. Історично-філологічний відділ ВУАН був ліквідований, усе підвідомчі Першому відділові організації приєднали до Третього відділу Академії, перейменованого в Другий, Соціально-економічний, відділ (Першим відділом став природничо-технічний). Якщо на початку існування Академії головна увага в наукових дослідженнях приділялася соціогуманітарній сфері, то в 30-х роках ХХ ст. пріоритетним стало проведення природничо-наукових і технічних студій. У цей же час проходив процес перетворення самої Академії на систему науково-дослідних інститутів. Бібліотека Історично-філологічного відділу була ліквідована за рішенням Президії ВУАН від 13 лютого 1934 р., а книги перерозподілені в різні книгосховища Києва. Зокрема, в 1934–1936 рр. вони надійшли до Всенародної бібліотеки України, де були розпорошені по різних фондах і тривалий час мали статус «ідеологічно шкідливої літератури». З цієї причини на сьогоднішній день назвати точну кількість книг з печатками Історично-філологічного відділу, які знаходяться в НБУВ, надзвичайно складно.

Історія особової бібліотеки Д. І. Багалія не менш трагічна, ніж історія заснованої вченим-істориком бібліотеки Історично-філологічного відділу. Дмитро Іванович відомий не тільки як знавець бібліотечної справи, але й як меценат бібліотек та активний збирач історичних книг та рукописів. Де б він не був, скрізь дарував свої книги для поповнення фондів. Так, у 1886 р. , коли тільки-но було відкрито Харківську громадську бібліотеку, Д. І. Багалій подарував туди 88 книг із питань історії. Не припиняв робити такі дарунки й надалі. Цими виданнями з автографами та дарчими написами вченого пишається ХДНБ ім. В. Г. Короленка.

Отже, Дмитро Іванович як прогресивна людина свого часу мав власну історичну бібліотеку, яку він сформував за прикладом своїх учителів – В. Б. Антоновича та В. С. Іконникова. Бібліотеку вчений збирав усе життя, переважну більшість її фонду становили матеріали з російської та україн-

ської історії. На той час, коли Дмитро Іванович викладав у Харківському університеті, він вже мав власну пристойну книгозбірню, відкриту для користування певного кола науковців та студентів. За даними правнучки [4, с. 71], бібліотека нараховувала близько 7 000 томів, серед яких було чимало раритетів; в імперській Росії вона вважалася третьою за обсягом спеціалізованою бібліотекою з історичних питань. У Харкові Багалій жив на вулиці Технологічній, у будинку під номером 7, збудованому за проектом його друзів, на другому поверсі якого, у відповідно обладнаній кімнаті, зберігалася бібліотека вченого. Після жовтневого перевороту 1917 р. будинок було націоналізовано радянською владою, родину Багалія переселили на перший поверх у меншу кімнату. Від повної націоналізації вченого врятувало те, що в 1920 р. Президія ВУЦВК видала спеціальний декрет, згідно з яким двадцяти найкращим науковцям було надано квартири, в яких передбачалося місце для бібліотеки. За словами правнучки вченого [4, с. 72], бібліотека зберігалася в 20-х роках минулого століття в маленькій кімнаті, де були змонтовані спеціальні стелажі, а в стіну вбудовані книжкові шафи. Тиснява зрештою призвела до того, що Д. І. Багалію було зручніше користуватися університетською бібліотекою.

Після того, як у 1927 р. будинок на Технологічній знову було повернуто власнику, певний час там все ще залишалися мешканці, які ставилися до майна не найкращим чином. Саме тоді в квартирі Багалія функціонувала створена ним же кафедра історії української культури, якій Дмитро Іванович і передав безоплатно свою особисту бібліотеку. У 1930 р. кафедру разом із бібліотекою було приєднано до Інституту культури ім. Д. І. Багалія. Смерть вченого співпала з репресіями, які проводила радянська влада проти діячів української науки і культури. На всі наукові інституції, створені зусиллями Дмитра Івановича, чекав розгром, а бібліотеку передали до Харківського інституту народної освіти, який пізніше став Харківським педагогічним інститутом. Упродовж наступних років бібліотеку було фактично розпорошено: частину книг передали до Київського інституту літератури імені Шевченка, іншу – залишили в Харкові. Під час Другої світової війни частину документів було втрачено, частина зберігалася в педагогічному інституті. У 50-ті роки ХХ ст. багато книг з бібліотеки Д. І. Багалія списали як ідеологічно застарілу літературу. За десять років вони з'явилися в букіністичних лавках, де онук Багалія – Юрій Володимирович – їх купував. Було розпорошено й ту частину, що зберігалася в родині Багаліїв перед від'їздом на захід (спочатку до Львова, потім до Польщі) і яку онука Багалія передала до ЦНБ НАН України: книжки доньки Дмитра Івановича – Ольги Дмитрівни Багалій – та родинний архів, який зберігається в Інституті рукопису НБУВ. За даними О. Ю. Багалій, до ЦНБ АН УРСР

було передано 750 примірників [4, с. 73]. На жаль, документального підтвердження цього нами не знайдено. С. Постернак у 1923 р. [19, с. 18] зробив опис бібліотеки Д. І. Багалія, причому – як частини зібрання Національної бібліотеки України. Саме праця С. Постернака надає нам можливість ознайомитися з тематичним складом бібліотеки вченого, де було багато джерел із російської та української історії, зокрема різноманітних актів, археографічних збірників, «Архив Юго-Западной России», «Архив князя Воронцова», зібрань літописів, інших історичних документів, описи архівів. У бібліотеці Д. І. Багалія були також систематично підібрані документи з історії стародавнього Києва (праці М. Арістова, В. Васильєвського, П. Голубовського, М. Хлебнікова, Д. Іловайського, О. Никитського, М. Погодіна, Ф. Терновського). Також там знаходилися збірники авторських конволютів, що складались зі статей з журналів з питань стародавньої історії. Було й чимало книжок з історичної географії, зокрема праці Д. Самоквасова, М. Загоскіна, М. Барсова та ін., з етнографії та географії – праці Д. Анучіна, М. Ядрінцева, В. Пассека та п'ять збірників брошур і відбитків, археології – Д. Айналова, В. Антоновича, Є. Редіна. Були в бібліотеці Д. І. Багалія періодичні видання – «Труды Московского археологического общества», «Известия архивных учебных комиссий», майже повний комплект журналів «Записки Харьковского университета», «Харьковский сборник», «Сборник харьковского историко-филологического общества». Були там і книги та дисертаційні роботи професорів Харківського університету. Серед книжок Д. І. Багалія – 4 томи «Древностей иудейских» Йосифа Флавія XVIII ст., «Соборное уложение царя Алексея Михайловича», вибрані томи «Свода Законов Российской империи», твори Ф. Щапова, словник митрополита Євгенія (Болховітінова).

Цікаво, що український бібліограф, книгознавець та бібліотекознавець Л. Биковський (у 1919 р. співробітник ВБУ) теж стверджував, що між січнем і квітнем 1919 р. була придбана бібліотека академіка Д. І. Багалія, яка має історичну цінність завдяки книгам з історії Слобожанщини [7, с. 10]. Можливо, перемовини щодо продажу бібліотеки велися з Д. І. Багалієм. Але його бібліотека зберігалась у Харкові, і перевезти її до Києва на той час не було жодної можливості. Проте, в будь-якому випадку, вчений подарував свою бібліотеку українській державі.

Таким чином, культурний спадок Д. І. Багалія був фактично розподілений між освітніми та культурними закладами Києва і Харкова. Наукова спадщина, біографічні матеріали, документи про службу та громадську діяльність вченого зберігаються в Інституті рукопису НБУВ [15, с. 27–30]. Ці документи було прийнято в 1933 р. з колишньої Київської філії Інституту Тараса Шевченка у кількості 122-х заінвентаризованих номерів та не-

обрахованого матеріалу [25, арк. 26]. Але, згідно зі звітом відділу рукописів за 1946 р., упорядкування архіву академіка Д. І. Багалія відбулося лише саме того року [26, арк. 69]. Його архівні документи зберігаються також в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України [23, с. 30–35]. Цей фонд Д. І. Багалія під № 37 має 656 од. зб., документи датовано 1933 р., що співпадає з роком передавання родичами його архіву та бібліотеки. У Центральному державному історичному архіві України (м. Київ) зберігається особовий фонд ученого (ф. 2020), в якому містяться переважно документи, пов'язані з його службовою діяльністю в Харківському університеті, листування про підготовку ювілейного видання «Исторические записки о Харьковском университете за 100 лет его существования», листи відомих харківських учених, вітання науковців і громадських діячів з нагоди 25- та 30-річчя наукової діяльності професора Багалія. Значний комплекс документів фонду становлять тексти та чернетки лекцій, конспекти, наукові праці історика, колекція окремих історичних документів, пов'язаних зі Слобожанщиною, зібрана вченим. У фондах Педагогічного музею України зберігаються матеріали, пов'язані з життям та діяльністю Дмитра Багалія, а також його окремі статті у фаховій педагогічній періодиці та рукописні й машинописні документи. Так само майже в усіх закладах Харкова є наукові праці Д. І. Багалія або книги, подаровані вченим приватним особам чи громадським та державним організаціям.

У відділі бібліотечних зібрань та історичних колекцій Інституту книгознавства НБУВ знайдено три книги, які мають ознаки приналежності до бібліотеки Д. І. Багалія. А саме :

1. Regel Wilhelm. *Analecta Byzantino-Russica*. – Petropoli : Eggers & S. & I. Glasunof, 1891. – С. CLIV, 153 р. LIII—LVII та фототипічний знімок, доданий до книги. Провенієнції : Напис «Из книгъ профессора Дм. Багалея». Печатка прямокутна «Науково-дослідна кафедра історії Української культури ім. акад. Д. І. Багалія». ШИФР № 229». Напис чорнилом цифри «229». Печатка прямокутна «Бібліотека Н.-Д. Інституту Т. Г. Шевченка N 20884». На корінці книги шрифтовий екслібрис «Д. Б.» та наклейка «612».
2. SCORBIAC Bruno Dominique de (1796–1846). *Précis de l'Histoire de la Philosophie*, publié par les directeurs du collège de Juilly. – Bruxelles : Société Belge de Librairie – 590 с. Провенієнції : Напис «Из книгъ профессора Дм. Багалея». Печатка прямокутна «Науково-дослідна кафедра історії Української культури ім. акад. Д. І. Багалія». ШИФР № 58». Напис чорнилом цифри «3307» закреслено. На корінці наклейка з цифрою 1070.
3. *Le Manifeste du tzar (Le point de vue Russe)*. – Edition de la Nouvelle revue. – Paris : Imprimerie Albert Lanier, s. a. – 10 р. Печатка прямокутна «Науково-дослідна кафедра історії Української культури ім. акад. Д. І. Багалія». ШИФР № 77».

У фонді відділу також є книги авторства Д. І. Багалія.

1. Багалей Д. И. Русская историография. – Харьков : Типо-литография С. Иванченко, 1911. – 462 с.
Печатки, штамп: Овальна печатка «Библиотека императорского Университета Св. Владимира». Шифр : Відділи Х. 124.3.
2. Багалей Д. И. Очерки из русской истории. Т. 1 : Статьи по истории просвещения, 1911. – III, 624 с.
Печатки, штамп: Овальна печатка «Библиотека императорского Университета Св. Владимира». На книзі написи синім олівцем «Довн. Запольский» та «Огл. 15/IV 911». Шифр : Відділи Х. 125.67.
3. Багалей Д. И. Опыт истории Харьковского университета (по неизданным материалам). Т. 1 (1802–1815). – Харьков : Паровая типография и Литография Зильберберг, 1893–1898. – II, 1204 с. Шифр : Відділи І. 33. 12
4. Багалей Д. И. Русская история. Ч. 2, вып. 1 : Удельный и московский периоды / Издание Общества взаимопомощи студентов филологов Харьковского университета; Под ред. В. А. Барвинского. – Харьков : Типо-литография С. Иванченко, 1911. – 402 с.
Печатки, штамп: Овальна печатка «Библиотека императорского Университета Св. Владимира». Печатка «Книжный магазин В. А. Просняниченко». Шифр : Відділи Х. 130. 51.
5. Багалей Д. И. Очерки из истории колонизации и быта степной окраины Московского государства. Т. 1 : История колонизации. – Москва: В университетской типографии (М. Катков), 1887. – XVI, 614 с. 6 карт.
Печатки, штамп: Овальна печатка «Библиотека императорского Университета Св. Владимира». Записи олівцем «Оглобл. 20/XII» та «Иконников». Шифр : Роки 1889-60.
6. Материалы для истории колонизации и быта степной окраины Московского государства (Харьковской и отчасти Курской и Воронежской губ.) в XVI–XVIII столетии / Собранные и редактированные Д. И. Багалеем. – Харьков, 1886. – 358 с.
Печатки, штамп: Овальна печатка «Библиотека императорского Университета Св. Владимира». Шифр : Роки 1887-437.
7. Багалей Д. И. Заселение Харьковского края и общий ход его культурного развития до открытия университета : Речь, сказ. на акте в Имп. Харьк. ун-те 17 янв. 1889 г. проф. Д. И. Багалеем. – Харьков : Тип. М. Ф. Зильберберга, 1889. – II, 43 с.
Печатки, штамп: Овальна печатка «Библиотека императорского Университета Св. Владимира». Записи олівцем «Оглобл. (дата нерозбірливо)» та «Будановъ». Шифр : Роки 1890-38.
8. Багалей Д. И., Сумцов Н. Ф., Бузескул В. П. Краткий очерк истории Харьковского университета за первые сто лет его существования (1805–1905),

- сост. проф. Д. И. Багалеем, Н. Ф. Сумцовым, В. П. Бузескулом. – Харьков : изд. Харьк. ун-та, 1906. – VIII, 330, XIV с., 4 л. ил. Шифр : Відділи І. 33. 97
9. Багалей Д. И. Украинская старина : Очерки, заметки, материалы из стародавнего харьковского быта и культуры. – Харьков : Типография Губ. Правления, 1896. – 304 с.
Печатки, штамп: Овальна печатка «Библиотека императорского Университета Св. Владимира». Записи олівцем «Оглобл. 24-VV-1915». Шифр : Відділи Х. 140. 139.
10. Багалей Д. И. Общий очерк древностей Харьковской губернии. – Харьков : Тип. Губерн. Правления, 1890. – 17 с.
Печатки, штамп: Овальна печатка «Библиотека императорского Университета Св. Владимира». Дарчий напис чорним чорнилом «Въ библиотеку Кіев. Унив. От автора». Шифр : Роки 1892–130.
11. Багалей Д. И. Удельный период и его изучение. – Киев : Тип. Г.Т. Корчак-Новицкого, 1883. – 18 с. – (Оттиск из февральской книжки «Киевской старины».)
Печатки, штамп: Овальна печатка «Библиотека императорского Университета Св. Владимира». Дарчий напис чорним чорнилом «Въ библиотеку Имп. Университета Св. Владимира. От автора. 15.Ш.85». Шифр : Роки 1887–875.
12. Багалей Д. И. Экономическое положение русских университетов. – Санкт-Петербург : Тип. Товарищества «Общественная польза», 1914. – 36 с.
Печатки, штамп: Овальна печатка «Библиотека императорского Университета Св. Владимира». Дарчий напис чорним чорнилом «Въ библиотеку Университета Св. Владимира». Шифр : Відділи Х. 33. 143
13. Багалей Д. И. Очерки по русской истории. Т. 2. – Харьков: Типография Зильберберга, 1913. – 374 с.
Дарчий напис «Его Вісокопреосвященству Архієпископу Харьковскому Антонію на добрую пам'ять от автора». Шифр : Храповицкий 2 5/23
14. Дарчий напис Д. І. Багалія «Его Вісокопреосвященству Архієпископу Харьковскому Антонію на добрую пам'ять от автора» на книзі: Багалей Д. И. Очерки по русской истории. Т. 2. – Харьков: Типография Зильберберга, 1913. – 374 с.
15. Багалей Д. И. Археологические, этнографические и топографические заметки о Харьковской губернии. – Харьков. – 16 с.
Відбиток із журналу з дарчим написом «Дорогому Владимиру Бонифатьевичу Антоновичу от Дм. Багалія». Шифр : Антонович В. Б. I 1/1 (17), 6 ал.
16. Багалей Д. И. К истории заселения степной окраины Московского государства : (Переселения черкас из Польши в Московское государство до Алексея Михайловича). – Санкт-Петербург, [1886]. – С. 87–105, 250–287.

- Оттиск из «Журнала Министерства народного просвещения» з дарчим написом «Глубокоуважаемому Владимиру Бонифатьевичу Антоновичу от искренне преданного автора». Шифр : Антонович В. Б. I 1/VIII (14), 9 all.
17. Багалея Д. И. Сочинения, материалы, статьи и заметки, относящиеся к истории Харьковской губернии (бывшей Слободской Украины), с 1880 по 1885 год : Библиографический очерк. – Харьков, 1886. – 14 с. Оттиск из «Харьковского календаря» з дарчим написом від Д. І. Багалія «Глубокоуважаемому Владимиру Бонифатьевичу Антоновичу от преданного автора». Шифр : Антонович В. Б. I 1/VIII (14), 11 all.
19. Сборник Харьковского историко-филологического общества: Т. 20 : Издан в честь проф. Д. И. Багалей (1880–1910 гг.). – Харьков : Типография «Печатное дело», 1911–1912. – VIII, 624 с.
Печатки, штамп: Овальна печатка «Бібліотека Кіевской Духовной Академіи». Шифр : КДА С XII 4/230.

Отже, аналізуючи викладений матеріал, можна зробити висновок, що склад особової бібліотеки Д. І. Багалія давав уявлення про особливості його наукових уподобань, зокрема тих, які стосувалися проблем історії, етнографії та інших сфер життя Слобожанщини. Його бібліотека репрезентувала професійні інтереси вченого та демонструвала рівень запитів певного середовища і, як кожна приватна бібліотека того часу, була індивідуальною та неповторною. Вона становила, по суті, пам'ятку історії та культури кінця XIX – початку XX ст., містила багатий і цікавий матеріал з питань книжкової культури свого часу та засвідчувала особисті якості своїх власників. Бібліотека академіка Д. І. Багалія, як і багато особових бібліотек українських діячів науки та культури першої половини XX ст. (В. С. Іконникова, В. Б. Антоновича), на сьогодні не зберегла своєї цілісності. Отож, пошук книг з цієї бібліотеки вимагає часу і високої кваліфікації науковців. Ми розуміємо, що відновити книгозбірню фізично немає жодної можливості. На допомогу можуть прийти комп'ютерні технології. Створення електронних каталогів на основі інтегрованих бібліотечних програм, в яких представлена інформація про всі книги з бібліотеки Д. І. Багалія, надасть можливість реконструювати бібліотеку хоча б віртуально. Це дозволить науковцям та всім, кого цікавить історико-культурна спадщина України, ознайомитися з повною бібліографічною інформацією про книги з бібліотеки Д. І. Багалія та місцезнаходження цих документів (незалежно від того, в яких бібліотеках чи архівах вони знаходяться).

Список використаних джерел

1. Багалій Д. І. Автобіографія : 50 літ на стороні української культури. Харків : Прапор, 2002. 192 с.
2. Багалій Д. І. Автобіографія // Юбілей. зб. на пошану акад. Д. І. Багалія з нагоди сімдесятої річниці життя та п'ятдесятих роковин наук. діяльності. Київ : Друкарня Української Академії наук, 1927. 1192 с.; Герасименко Н. О. Багалій Дмитро Іванович // Енциклопедія історії України. Т. 1: А–В / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; НАН України. Ін-т іст. України. Київ : Наук. думка, 2003. С. 159–161; ІР НБУВ. Ф. І. Од. зб. 45347. 199 арк.
3. Багалей Д. И. Записка Д. И. Багалеев о задачах Харьковской Общественной Библиотеки // Отчет Харьковской Общественной Библиотеки за 18 год ее существования (с 1-го окт. 1903 г. по 1-е окт. 1904 г.). Харьков, 1904. С. XII–XV; Багалій Д. І. Харківська громадська бібліотека як тип наукової і загальнопросвітньої обласної бібліотеки // Книжний вісник, 1919. № 2. С. 41–57; Багалей Д. И. Доклад об учреждении отдела рукописей и автографов // Отчет Харьковской общественной библиотеки за семнадцатый год ее существования (с 1-го окт. 1902 г. по 1-е окт. 1903 г.). Харьков, 1903. Прил. V. С. XXXVI–XXXVII и др.
4. Багалій О. Ю. Доля бібліотеки Д. І. Багалія // Багаліівський збірник : академік Д. І. Багалій та бібліотечна справа України : наук. ст. та матеріали / М-во культури і туризму України. Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка ; уклад. О. П. Куніч ; редкол. : В. Д. Ракитянська та ін. Харків, 2008. С. 71–73. (Електрон. текст. дані : 1 файл : 101 Мб. Київ : НБУ ім. Ярослава Мудрого, 2011). (Далі – Багаліівський збірник. – Т. М.).
5. Багаліівський збірник.
6. Березюк Н. М. Д. И. Багалей и библиотека Харьковского университета : штрихи к портрету ученого // Там же. С. 56–60.
7. Биковський Л. Національна бібліотека української держави (1918–1921) [Електронна копія]. Берлін, 1923. (Електрон. текст. дані : 1 файл : 4,32 Мб. Київ : НБУ ім. Ярослава Мудрого, 2011).
8. Бойко І. Д. До сторіччя з дня народження видатного українського історика Д. І. Багалія // Укр. іст. журн. 1957. № 2. С. 105–109.
9. Бурлака Г. М., Шепель Л. Ф. Інститут літератури імені Т. Шевченка [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України. Т. 3: Е–Й / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; НАН України. Ін-т історії України. Київ, 2005. 672 с. : іл. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Inst_lit_im_Shevchenka_NAN_Ukr. (Дата звернення: 04.05.2018).
10. Домбровська Л. В. Твори Д. І. Багалія у фондах Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського // Багаліівський збірник. С. 61–70.
11. Звідомлення Відділу за 1924 р. // Записки історично-філологічного Відділу / за ред. А. Кримського. Київ, 1925. Кн. V: 1924–1925. С. 290–299.
12. Звідомлення Відділу за 1925 р. // Записки історично-філологічного Відділу / за ред. А. Кримського. Київ, 1926. Кн. VII–VIII: 1926. С. 599–607.
13. Звідомлення Відділу за 1926 р. // Записки історично-філологічного Відділу / за ред. А. Кримського. Київ, 1927. Кн. XV: 1927. С. 278–290.

14. Звідомлення Відділу за 1927 р. // Записки історично-філологічного Відділу / за ред. А. Кримського. Київ, 1927. Кн. XIX: 1928. С. 372–386.
15. Клименко І. В. Багалій Дмитро Іванович // Особові архівні фонди Інституту рукопису : путівник / редкол.: О. С. Онищенко (відп. ред.) та ін. ; НАН України. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Ін-т рукопису. Київ, 2002. 768 с.
16. Костаков Г. І. VII Багаліївські читання // Укр. іст. журн. 2007. № 2. С. 235–236.
17. Лосієвський І. Я. Д. І. Багалій як ініціатор та організатор роботи з формування колекцій рукописів і автографів у Харківській громадській бібліотеці // Багаліївський збірник. С. 36–41.
18. Лосієвський І. Я., Биков В. Г. Автографи Д. І. Багалія у фондах ХДНБ ім. В. Г. Короленка // Там само. С. 42–46.
19. Постернак С. П. Всенародня бібліотека України при Всеукраїнській Академії Наук у м. Києві = La Bibliothèque Nationale de l'Ukraine attachée à l'Académie des Sciences Ukrainienne à Kieff. Київ : Вид. Всеукр. акад. наук, 1923. 62, [1] с.
20. Седих В. В., Щербініна О. П. Внесок Д. І. Багалія у становлення й розвиток Харківської бібліотечної школи // Багаліївський збірник. С. 18–26.
21. Сосновська Т. О., Ярошик В. О. Доба Д. І. Багалія в історії Харківської громадської бібліотеки // Там само. С. 27–35.
22. Протокол № 4 чергового засідання Першого Історично-Філологічного Відділу Української Академії наук. 6 лютого 1919 р. // Записки історично-філологічного Відділу / за ред. А. Кримського. Київ, 1923. Кн. II–III (1920–1922). С. 120–121.
23. Путівник по фондах відділу рукописів / заг. ред. Г. М. Бурлаки. Київ : Вид. центр «Спадщина», 1999. С. 30–35.
24. Щербініна О. П., Седих В. В. Д. І. Багалій та Харківська громадська бібліотека : каталогознав. аспект // Багаліївський збірник. С. 47–55.
25. Архів НБУВ. Оп. 1. Спр. 422. «Отчёт о работе библиотеки за 1933 год». 75 арк.
26. Архів НБУВ. Оп. 1. Спр. 670. «Сводный цифровой отчет о деятельности библиотеки. Отчеты отделов и кабинетов за 1946 год». 82 арк.

References

1. Bahalii, D. I. (2002). *Avtobiohrafia: 50 lit na storoni ukrainskoi kultury* [Autobiography: 50 years on the side of Ukrainian culture]. Kharkiv: Prapor. [In Ukrainian].
2. Bahalii, D. I. (1927) *Avtobiohrafia* [Autobiography]. In *Yubileinyi zbirnyk na poshanu akademika D. I. Bahaliia z nahody simdesiatoi richnytsi zhyttia ta piatdesiatykh rokovyn naukovoї diialnosti* [Jubilee digest to honor the academician D. I. Bahalii on the occasion of the seventieth anniversary of life and the fiftieth anniversary of scientific activity]. Kyiv: Publishing house of the Ukrainian Academy of Sciences. [In Ukrainian]; Herasymenko, N. O. (2003). Bahalii Dmytro Ivanovych [Bahalii Dmytro Ivanovych]. In V. A. Smolii (Ed.-in-Chief), *Entsyklopediia istorii Ukrainy* [Encyclopedia of the history of Ukraine]: *Vol. 1. A–V* (pp. 159–161). Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian]; Fund 1, Unit 45347. The Institute of Manuscript of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
3. Bagalei, D. I. (1904). *Zapiska D. I. Bagaleia o zadachakh Kharkovskoi Obshe-stvennoi Biblioteki* [Note of D. I. Bahalii about the tasks of the Kharkiv Public Library].

- In *Otchet Kharkovskoi Obshchestvennoi Biblioteki za 18 god ee sushchestvovaniia (s 1-go oktiabria 1903 goda po 1-e oktiabria 1904 goda)* [Report of the Kharkiv Public Library on the 18th year of its existence (from October 1, 1903 to October 1, 1904)] (pp. 12–15). Kharkiv. [In Russian]; Bahalii, D. I. (1919). *Kharkivska hromadska biblioteka yak typ naukovoï i zahalnoprosvitnoi oblasnoi biblioteki* [The Kharkiv Public Library as a type of scientific and general education regional library]. In *Knyzhnyi visnyk* [Book bulletin], No. 2, pp. 41–57. Kyiv. [In Ukrainian]; Bagalei, D. I. (1903). Doklad ob uchrezhdenii otdela rukopisei i avtoGRAfov [Report on the establishment of a department of manuscripts and autographs] In *Otchet Kharkovskoi obshchestvennoi biblioteki za semnadcaty god ee sushchestvovaniia (s 1-go oktiabria 1902 goda po 1-e oktiabria 1903 goda)* [Report of the Kharkiv Public Library for the seventeenth year of its existence (from October 1, 1902 to October 1, 1903)], suppl. V, pp. XXXVI–XXXVII. Kharkiv. [In Russian].
4. Bahalii, O. Yu. (2008). Dolia biblioteki D. I. Bahaliia [The fate of the library of D. I. Bahalii] In O. P. Kunich (Comp.), *Bahaliivskiy zbirnyk: akademik D. I. Bahalii ta bibliotekna sprava Ukrainy: naukovi statti ta materialy* [Bahalii's collected book: Ukrainian academician D. I. Bahalii and library affair of Ukraine] (pp. 71–73). Kharkiv. URL: <http://elib.nplu.org/view.html?id=944>. Kyiv: Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine, 2011. [In Ukrainian].
5. Kunich, O. P. (Comp.). (2008). *Bahaliivskiy zbirnyk: akademik D. I. Bahalii ta bibliotekna sprava Ukrainy: naukovi statti ta materialy* [Bahalii's collected book: Ukrainian academician D. I. Bahalii and library affair of Ukraine]. Kharkiv. URL: <http://elib.nplu.org/view.html?id=944>. Kyiv: Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine, 2011. [In Ukrainian].
6. Bereziuk, N. M. (2008). D. I. Bagalei i biblioteka Kharkovskogo universiteta: shtrikhi k portretu uchenogo [D. I. Bagalei and the library of Kharkiv University: the strokes to the portrait of the scientist] In Kunich, O. P. (Comp.), *Bahaliivskiy zbirnyk: akademik D. I. Bahalii ta bibliotekna sprava Ukrainy: naukovi statti ta materialy* [Bahalii's collected book: Ukrainian academician D. I. Bahalii and library affair of Ukraine] (pp. 56–60). Kharkiv. URL: <http://elib.nplu.org/view.html?id=944>. Kyiv: Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine, 2011. [In Russian].
7. Bykovskiy, L. (1923). *Natsionalna biblioteka ukrainskoi derzhavy (1918–1921)* [National library of the Ukrainian state (1918–1921)]. Berlin. [E-resource]. URL: <http://elib.nplu.org/view.html?id=485>. Kyiv: Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine, 2011. [In Ukrainian].
8. Boiko, I. D. (1957). *Do storichchia z dnia narodzhennia vydatnoho ukrainskoho istoryka D. I. Bahaliia* [To the centenary of the birth of the prominent Ukrainian historian D. I. Bahalii] In *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal* [Ukrainian historical journal], No. 2, pp. 105–109. [In Ukrainian].
9. Burlaka, H. M., Shepel, L. F. (2005). Instytut literatury imeni T. Shevchenka [T. Shevchenko Institute of Literature]. In V. A. Smolii et al. (Eds.), *Entsyklopediia istorii Ukrainy* [Encyclopedia of Ukrainian history]: Vol. 3. E–I (pp. 494–495). Kyiv: Naukova dumka. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Inst_lit_im_Shevchenka_NAN_Ukr. [In Ukrainian].
10. Dombrovska, L. V. (2008). Tvory D. I. Bahaliia u fondakh Derzhavnoi naukovo-pedahohichnoi biblioteki Ukrainy imeni V. O. Sukhomlynskoho [Works of D. I. Bahalii

in the funds of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine]. In Kunich, O. P. (Comp.), *Bahaliivskyi zbirnyk: akademik D. I. Bahalii ta bibliotekna sprava Ukrainy: naukovi statti ta materialy* [Bahalii's collected book: Ukrainian academician D. I. Bahalii and library affair of Ukraine] (pp. 61–70). Kharkiv. URL: <http://elib.nplu.org/view.html?id=944>. Kyiv: Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine, 2011. [In Ukrainian].

11. Krymskyi, A. (Ed.). (1925). Zvidomlennia Viddilu za 1924 r. [Reports of the Department for 1924]. In *Zapysky istorychno-filolohichnoho Viddilu* [Notes of the Department of History and Philology]: *Vol. V. 1924–1925* (pp. 290–299). Kyiv. [In Ukrainian].

12. Krymskyi, A. (Ed.). (1926). Zvidomlennia Viddilu za 1925 r. [Reports of the Department for 1925]. In *Zapysky istorychno-filolohichnoho Viddilu* [Notes of the Department of History and Philology]: *Vols. VII–VIII: 1926* (pp. 599–607). Kyiv. [In Ukrainian].

13. Krymskyi, A. (Ed.). (1927). Zvidomlennia Viddilu za 1926 r. [Reports of the Department for 1926]. In *Zapysky istorychno-filolohichnoho Viddilu* [Notes of the Department of History and Philology]: *Vol. XV. 1927* (pp. 278–290). Kyiv. [In Ukrainian].

14. Krymskyi, A. (Ed.). (1927). Zvidomlennia Viddilu za 1927 r. [Reports of the Department for 1927]. In *Zapysky istorychno-filolohichnoho Viddilu* [Notes of the Department of History and Philology]: *Vol. IX. 1928* (pp. 372–386). Kyiv. [In Ukrainian].

15. Klymenko, I. V. (2002). Bahalii Dmytro Ivanovych [Bahalii Dmytro Ivanovych]. In O. S. Onyshchenko (Ed.), *Osobovi arkhivni fondy Instytutu rukopysu: putivnyk* [Personal archive records of the Institute of Manuscript: guide] (pp. 27–30). Kyiv: V. I Vernadsky National Library of Ukraine. [In Ukrainian].

16. Kostakov, H. I. (2007). VII Bahaliivski chytannia [VII Bahalii readings] In *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal* [Ukrainian historical journal], No. 2, pp. 235–236. [In Ukrainian].

17. Losiievskyi, I. Ya. (2008). D. I. Bahalii yak initsiator ta orhanizator roboty z formuvannia kolektsii rukopysiv i avtohraviv u Kharkivskii hromadskii bibliotetsi [D. I. Bahalii as the initiator and organizer of the work on the formation of collections of manuscripts and autographs in the Kharkiv Public Library]. In Kunich, O. P. (Comp.), *Bahaliivskyi zbirnyk: akademik D. I. Bahalii ta bibliotekna sprava Ukrainy: naukovi statti ta materialy* [Bahalii's collected book: Ukrainian academician D. I. Bahalii and library affair of Ukraine] (pp. 36–41). Kharkiv. URL: <http://elib.nplu.org/view.html?id=944>. Kyiv: Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine, 2011. [In Ukrainian].

18. Losiievskyi, I. Ya., Bykov, V. H. (2008). *Avtohravy* D. I. Bahalii u fondakh KhDNB im. V. H. Korolenka [Autographs of D. I. Bahalii in the funds of V. D. Korolenko State Scientific Library of Kharkiv]. In Kunich, O. P. (Comp.), *Bahaliivskyi zbirnyk: akademik D. I. Bahalii ta bibliotekna sprava Ukrainy: naukovi statti ta materialy* [Bahalii's collected book: Ukrainian academician D. I. Bahalii and library affair of Ukraine] (pp. 42–46). Kharkiv. URL: <http://elib.nplu.org/view.html?id=944>. Kyiv: Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine, 2011. [In Ukrainian].

19. Posternak, S. P. (1923). *Vsenarodnia biblioteka Ukrainy pry Vseukrainskii Akademii Nauk u m. Kyivi* [National Library of Ukraine at the All-Ukrainian Academy of Sciences in Kyiv] (pp. 18–19). Kyiv: Publishing House of the All-Ukrainian Academy of Sciences. [In Ukrainian].

20. Siedykh, V. V., Shcherbinina, O. P. (2008). Vnesok D. I. Bahalii u stanovlennia i rozvytok Kharkivskoi bibliotечноi shkoly [Contribution of D. I. Bahalii to the formation and development of the Kharkiv Library School]. In Kunich, O. P. (Comp.), *Bahaliivskiy zbirnyk: akademik D. I. Bahalii ta bibliotечna sprava Ukrainy: naukovyi statii ta materialy* [Bahalii's collected book: Ukrainian academician D. I. Bahalii and library affair of Ukraine] (pp. 18–26). Kharkiv. URL: <http://elib.nplu.org/view.html?id=944>. Kyiv: Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine, 2011. [In Ukrainian].
21. Sosnovska, T. O., Yaroshyk, V. O. (2008). Doba D. I. Bahalii v istorii Kharkivskoi hromadskoi biblioteky [D. I. Bagalei Era in History of Kharkiv Public Library]. In Kunich, O. P. (Comp.), *Bahaliivskiy zbirnyk: akademik D. I. Bahalii ta bibliotечna sprava Ukrainy: naukovyi statii ta materialy* [Bahalii's collected book: Ukrainian academician D. I. Bahalii and library affair of Ukraine] (pp. 27–35). Kharkiv. URL: <http://elib.nplu.org/view.html?id=944>. Kyiv: Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine, 2011. [In Ukrainian].
22. Krymskyi, A. (Ed.). (1923). Protokol № 4 chervovoho zasidannia Pershoho (Istorychno-Filolohichnoho Viddilu Ukrainskoi Akademii nauk. 6 liutoho 1919 r. [Protocol No. 4 of the regular meeting of the First (Department of History and Philology of the Ukrainian Academy of Sciences, February 6, 1919]. In *Zapysky istorychno-filolohichnoho Viddilu* [Notes of the Department of History and Philology]: *Vols. II–III: 1920–1922* (pp. 120–121). Kyiv. [In Ukrainian].
23. Burlaka, H. M. (Ed.). (1999). *Putivnyk po fondakh viddilu rukopysiv* [Guide to the funds of the Department of Manuscripts] (pp. 30–35). Kyiv: Publishing center “Spadshchyna”. [In Ukrainian].
24. Shcherbinina, O. P., Siedykh, V. V. (2008). D. I. Bahalii ta Kharkivska hromadska biblioteka: katalohoznavchyy aspekt [D. I. Bahalii and Kharkiv Public Library: cataloguing aspect]. In Kunich, O. P. (Comp.), *Bahaliivskiy zbirnyk: akademik D. I. Bahalii ta bibliotечna sprava Ukrainy: naukovyi statii ta materialy* [Bahalii's collected book: Ukrainian academician D. I. Bahalii and library affair of Ukraine] (pp. 47–55). Kharkiv. URL: <http://elib.nplu.org/view.html?id=944>. Kyiv: Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine, 2011. [In Ukrainian].
25. Fund 1, Unit 422. The Institute of Manuscript of VNLU, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
26. Fund 1, Unit 670. The Institute of Manuscript of VNLU, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

Tetiana Yevhenivna Miaskova,
Candidate of Historical Sciences,
Senior Research Fellow
of the Department of Librarian Gatherings and Historical Collections,
Institute of Book Studies,
Vernadsky National Library of Ukraine
e-mail: myaskova@ukr.net

Library activities of Dmytro Bahalii and historical destiny of his personal library

The article is devoted to the investigation of the scientific and cultural heritage of the Ukrainian historian, one of the first members of the Ukrainian Academy of Sciences

D. I. Bahalii. The scientist is known to have been engaged both in the scientific and public work. In particular, he was active in the library sphere and devoted almost ten works to the library matters. The librarian heritage of D. I. Bahalii requires more detailed research. The historical and bibliological analysis of scientific works of the scientist as well as books from his personal library, which are now stored in the Department of Librarian Gatherings and Historical Collections of the Institute of Book Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, has been conducted.

The tragic fate of the scientist's personal library has been studied. Based on the available archival and documentary sources, the thematic composition of D. I. Bahalii's private library was established. The contents of the scientist's documentary collection has been concluded to mirror the features of his scientific preferences, which included the study of the history and ethnography of Slobozhanshchina. His library represented the professional interests of the scientist, demonstrated the level of requests of a certain environment and was individual and unique as each private library of that time. It was proved that because of historical events, the integrity of the historian's library has not been preserved. At present, physical reconstruction of the library is impossible, but it can be done with the use of electronic catalogs. They should display a complete bibliographic description of books from the library of D. I. Bahalii, in particular, all possible provenances. This will allow specialists to find books from the library, wherever they are. The article also focuses on the library activities of D. I. Bahalii especially on the formation of a special library at the First Department of History and Philology of the Ukrainian Academy of Sciences.

Key words: D. I. Bahalii, personal library, virtual reconstruction, provenances, historical and bibliological analysis.

Татьяна Евгеньевна Мяскова,

кандидат исторических наук,

старший научный сотрудник

отдела библиотечных собраний и исторических коллекций

Института книговедения

Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского

e-mail: myaskova@ukr.net

Библиотечная деятельность Дмитрия Ивановича Багаля и историческая судьба его личной библиотеки

Статья посвящена исследованию научного и культурного наследия историка, одного из первых академиков украинского государства Д. И. Багаля. Известно, что ученый занимался как научной, так и общественной работой, в частности активно проявил себя на библиотечном поприще, посвятил почти десять работ библиотечной тематике. Библиотечное наследие Д. И. Багаля требует более детального изучения. Осуществлен историко-книговедческий анализ научных трудов ученого, а также книг из его личной библиотеки, которые сейчас хранятся в отделе библиотечных собраний и исторических коллекций Института книговедения Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского.

Исследована трагическая судьба личной библиотеки ученого. На основании имеющихся архивных и документальных источников установлен тематический

состав этой библиотеки. Сделан вывод, что содержание документального собрания ученого отражало особенности его научных предпочтений, которые включали изучение истории и этнографии Слобожанщины. Его библиотека представляла профессиональные интересы ученого, демонстрировала уровень запросов определенной среды и, как каждая частная библиотека того времени, была индивидуальной и неповторимой. Доказано, что в связи с историческими событиями библиотека ученого-историка не сохранила своей целостности. На современном этапе физическую реконструкцию библиотеки осуществить невозможно, но это можно сделать с помощью электронных каталогов. В них должно быть представлено полное библиографическое описание книг из библиотеки Д. И. Багалея, в частности все возможные провениенции. Это позволит специалистам находить книги из библиотеки ученого, где бы они ни хранились. В статье также уделено внимание библиотечной деятельности Д. И. Багалея, особенно по созданию подручной библиотеки при Первом, Историко-филологическом, отделе Украинской академии наук.

Ключевые слова: Д. И. Багалея, личная библиотека, виртуальная реконструкция, провениенции, историко-книгovedческий анализ.

*Стаття підготовлена 12 квітня 2018 року;
подана до друку 26 квітня 2018 року.*